

John Stuart Mill "Principles of Political Economy" (ss.802-803)

Çeviren: Doç.Dr.İrfan Haşlak

Sakarya Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

haslak@sakarya.edu.tr

§ 1. Vergilemenin Dört Temel Esası. İktisadi açıdan bir vergilendirme sisteminde arzulanan özellikler, sonraki yazarların da üzerinde hem fikir olduğu artık klasik hale geldiği ifade edilebilecek, Adam Smith tarafından ortaya konan dört ilke veya kuralca somut hale getirilmiştir. Bu bölüme bu ilkeleri alıntılanarak başlamaktan daha iyi bir biçimde başlanamaz.*

"1. Her devletin vatandaşları, kabiliyetleriyle mümkün olduğunca orantılı bir biçimde hükümetlerine katkıda bulunmalıdırlar. Yani, devletin koruması altında elde ettikleri gelire orantılı olarak katkıda bulunmalıdırlar. Bu kurala uymak veya onu göz ardı etmek vergilemede eşitlik veya eşitsizlik anlamına gelecektir.

"2. Her bireyin ödemesi gereken vergi keyfi değil kesin olmalı. Ödemenin zamanı, biçimi ve ödenecek miktar, diğer insanlara ve vergi ödeyene açık ve anlaşılabilir olmalıdır. Bunlara uyulmadığı yerlerde, vergiye tabi her bir insan, vergi mükellefine ya ağır bir yük yükleyen ya da yıldırma, bazı hediyeler veya ek ödemelerle para koparan vergi toplayıcının az veya çok insafına bırakılmıştır. Vergilemedeki belirsizlik yüzüzlüğü cesaretlendirir ve ne yüzüzsüz ne de yozlaşmış olmasa da doğası itibarıyla popüler olmayan bir kimsenin emirlerini/uygulamalarını yozlaştırmayı kolaylaştırır. Vergilemede bir kimsenin ödemesi gereken miktarın kesinleştirilmesi büyük bir önem arzeder. Bütün ulusların tecrübesinden sabit ki kayda değer büyük bir eşitsizliğin büyük bir kötülüğe yakın olmaktan ziyade küçük bir belirsizlikten kaynaklandığına inanmaktayım.

"3. Her vergi, vergi mükellefinin ödeyebilmesi açısından en uygun zaman ve usulde konulmalıdır. Toprak ve ev kiralarının genellikle ödenmesindeki şartlarla aynı olmak üzere toprak ve ev üzerine konacak vergi, vergi mükellefi için ödemenin en uygun olduğu veya gerekli olan paraya sahip olduğu zamanda konulmalıdır. Lüks mallar gibi tüketim malları üzerine konacak vergi, genellikle en uygun zamanda olmak üzere tüketici tarafından ödenir. Tüketici mal aldıkça vergiyi azar azar öder. Satın almak veya almamada tüketici serbest olduğundan, vergilerden herhangi bir uygunsuzluktan muzdarip olursa, bu tamamen tüketicinin kendi kusuru olacaktır.

"4. Her vergi, devlet hazinesine giren miktarın mümkün olan en az düzeyde üzerinde halkın cebinden çıkacak şekilde düzenlenmelidir. Hazineye giden miktardan halkın cebinden çıkan verginin oldukça fazla olması dört biçimde ifade edilebilir. Birinci olarak, vergileme, maaşlarıyla verginin önemli bir kısmını tüketebilecek önemli sayıda görevli gerektirebilir ve bunların ek ödenekleri halkın üzerinde başka bir ek vergi koyabilir". İkinci olarak, toplumun emeğinin ve sermayesinin bir kısmını daha üretken olandan daha az üretken bir istihdam alanına yönlenebilir. "Üçüncü olarak, başarısız bir biçimde vergiden kaçınmaya çalışan şanssız bireylerin karşılaştığı cezalar bu bireyleri sık sık sarsmakta ve toplumun bunların sermayelerinin kullanımından elde edeceği yararı ortadan kaldıracaktır. Mantıksız/yersiz bir vergi, vergi kaçırmayı çok çekici hale getirmektedir. Dördüncü olarak, halkı vergi toplayıcılarının sık ziyaretlerine ve nefret uyandıran kontrolüne tabi tutmak, insanları gereksiz kızgınlık, baskı ve baskı ile karşı karşıya getirebilir." Buna ek olarak, vergi kaçışını önlemek için imalatı ve ticareti sınırlandırıcı düzenlemelere maruz bırakmak kendi içinde sorunlu ve pahalı değil; aynı zamanda süreçte iyileştirmeler yapmaya engel olacak zorlu engeller olacaktır.

Bu dört ilkenin son üç tanesi, metinde ortaya konandan çok fazla bir izah gerektirir. Belirli bir verginin bu ilkelerle ne kadar uyumlu veya onlarla ne derece çatışma içinde olacağı, belirli/spesifik vergilerin tartışılmasında düşünülebilecek bir meseledir. Fakat, çoğu zaman yanlış anlaşılabilir, genel kanıda kesin herhangi bir hükmün olmaması nedeniyle üzerinde pek çok yanlış düşüncenin itibar

---

* *Wealth of Nations*, book v. Ch.ii.

gördüğü bu dört ilkenin ilki olan vergilemede eşitlik, daha detaylı bir biçimde incelenmeyi gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

Mill, John Stuart (1909), Principles of Political Economy, London: Longmans, Green&Company (reprinted 1987 by Augustus M.Kelly, Publishers), ss. 802-803.